

Wyrok z 4 kwietnia 2006 r., [K 11/04](#)
KOLEJNOŚĆ EGZEKUCJI NALEŻNOŚCI ZA PRACĘ

Rodzaj postępowania: kontrola abstrakcyjna Inicjator: Ogólnopolski Związek Zawodowy Oficerów i Marynarzy	Skład orzekający: 5 sędziów	Zdania odrębne: 0
Przedmiot kontroli	Wzorce kontroli	
Zróżnicowanie kolejności zaspokajania należności za pracę w toku postępowania egzekucyjnego [Ustawa z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego: art. 1025 § 1 pkt 3 i pkt 6 (w brzmieniu nadanym w 2001 r.)]	Zasada państwa prawnego Zasady sprawiedliwości społecznej Zasada równości Zasada równości ochrony praw majątkowych [Konstytucja: art. 2, art. 32 i art. 64 ust. 2]	

Jedną z zasad zawartego w kodeksie postępowania cywilnego (k.p.c.) unormowania egzekucji w sprawach cywilnych jest zasada priorytetowego (preferencyjnego) systemu zaspokajania wierzytelności. Kodeks określa mianowicie – w art. 1025 § 1 – kolejność zaspokajania wierzytelności różnych kategorii z kwoty pieniężnej uzyskanej z egzekucji.

Omawiany wyrok dotyczy zmiany kolejności zaspokajania należności za pracę. Kwestionowana przez wnioskodawcę zmiana została dokonana ustawą z 6 września 2001 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (dalej: ustawa nowelizująca).

Zgodnie z brzmieniem dotychczasowym wszelkie należności za pracę podlegały zaspokojeniu w trzeciej kolejności – po kosztach egzekucji i należnościach alimentacyjnych. Zaskarżona modyfikacja polegała na podziale wierzytelności stanowiących należność za pracę na dwie kategorie. Mianowicie od dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej (tj. od 30 listopada 2001 r.) w trzeciej kolejności podlegają zaspokojeniu należności za pracę jedynie za okres 3 miesiące i tylko do wysokości najniższego wynagrodzenia za pracę (art. 1025 § 1 pkt 3 k.p.c. w nowym brzmieniu). Pozostałe wierzytelności tego rodzaju podlegają zaspokojeniu dopiero w szóstej kolejności (art. 1025 § 1 pkt 6 w nowym brzmieniu); wcześniej zaspokajane są m.in. wierzytelności zabezpieczone hipoteką lub zastawem rejestrowym.

Kontrola konstytucyjności w niniejszej sprawie miała charakter [kontroli abstrakcyjnej](#). Warto jednak wspomnieć, że tłem wniosku inicjującego postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym było kilka spraw sądowych o zapłatę zaległych wynagrodzeń wytoczonych na rzecz marynarzy przez wnioskodawcę – Ogólnopolski Związek Zawodowy Oficerów i Marynarzy. Wyroki wydane w tych postępowaniach, zaopatrzone w klauzulę wykonalności, zostały skierowane do egzekucji ze statku morskiego. Do sprzedaży statku doszło jeszcze przed wejściem w życie ustawy nowelizującej. Natomiast plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji statku został sporządzony już na podstawie nowego brzmienia art. 1025 k.p.c., co okazało się niekorzystne dla marynarzy reprezentowanych przez wnioskodawcę.

Wnioskodawca zarzucił, że zaskarżona regulacja narusza konstytucyjne zasady demokratycznego państwa prawnego i sprawiedliwości społecznej (art. 2), równości (art. 32) oraz ochrony praw słusznie nabytych. Tę ostatnią regułę wnioskodawca wywiódł z art. 64 ust. 2 Konstytucji (nakaz równej dla wszystkich ochrony praw majątkowych).

ROZSTRZYGNIĘCIE

Art. 1025 § 1 pkt 3 i pkt 6 k.p.c. w zaskarżonym brzmieniu nie jest niezgodny z art. 2, art. 32 i art. 64 ust. 2 Konstytucji.

GŁÓWNE TEZY UZASADNIENIA

1. Zgodnie z zasadą *falsa demonstratio non nocet*, jeżeli do zrekonstruowania normy prawnej, którą kwestionuje wnioskodawca, należy wziąć pod uwagę również niewskazany wprost we wniosku fragment ustawy, to Trybunał Konstytucyjny powinien poddać kontroli wszystkie przepisy, które tworzą kwestionowaną treść normatywną.
2. Wnioskodawca kwestionuje normę nakazującą stosowanie art. 1025 § 1 k.p.c. w nowym brzmieniu do postępowań egzekucyjnych wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej. Normę tę wnioskodawca wyprowadza z art. XV § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania cywilnego, twierdząc, że ustawa nowelizująca nie zawiera przepisu przejściowego regulującego tę kwestię. Rozumowanie to jest jednak nietrafne. Wskazana treść jest bowiem zawarta w art. 13 ustawy nowelizującej, który przewiduje stosowanie nowych przepisów również do postępowań egzekucyjnych wszczętych przed jej wejściem w życie.
3. Z zasady państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) wynika, co do zasady, zakaz retroaktywności prawa, czyli stosowania nowych norm prawnych do tzw. zamkniętego stanu faktycznego, w pełni ukształtowanego pod rządami przepisów wcześniej obowiązujących. Od tak rozumianej retroaktywności należy odróżnić tzw. retrospektywność, to jest stosowanie nowego prawa do stosunków prawnych, które zostały nawiązane pod rządami dawnych przepisów, jeżeli nie zostały jeszcze zrealizowane wszystkie istotne elementy tych stosunków. Tak rozumiana retrospektywność nie jest objęta zakazem wynikającym z art. 2 Konstytucji. Przyjęcie odmiennego stanowiska nadmiernie ograniczałoby swobodę ustawodawcy w dostosowywaniu prawa do zmian społecznych.
4. Zasada ochrony praw nabytych dotyczy nie tylko praw majątkowych, lecz różnego rodzaju praw podmiotowych, w tym takich, które nie mają podstawy konstytucyjnej. Jest ona ściśle związana z zasadami bezpieczeństwa prawnego i ochrony zaufania do państwa i prawa, a więc wynika z zasady państwa prawnego (art. 2 Konstytucji). Nietrafne jest zatem wywodzenie przez wnioskodawcę zasady ochrony praw nabytych z art. 64 ust. 2 Konstytucji (równa dla wszystkich ochrona praw majątkowych).
5. Momentem, w którym powstaje prawo do preferencyjnego zaspokojenia z sumy uzyskanej w wyniku egzekucji („prawo przynależności do odpowiedniej kategorii dłużników uprzywilejowanych”), jest dzień sporządzenia planu podziału, a ściślej – moment, w którym można przystąpić do jego realizacji (por. art. 1028 § 1 k.p.c.), nie zaś złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji. O naruszeniu konkretnego (skonkretyzowanego w

drodze orzeczenia) prawa nabytego można byłoby mówić, gdyby ustawodawca nakazał wstrzymanie realizacji wykonalnych już planów podziału i nakazał ponowne ich sporządzenie w sposób zgodny z nowymi przepisami.

6. Kwestionowana regulacja nie pozbawia wierzyciela „prawa do bycia zaspokojonym z majątku dłużnika”. Niezaspokojenie z sumy podlegającej podziałowi nie zamyka wszak wierzycielowi drogi do dalszego prowadzenia egzekucji.
7. Użyte w znowelizowanym art. 1025 § 1 pkt 3 k.p.c. wyrażenie „należności za pracę za okres 3 miesięcy do wysokości najniższego wynagrodzenia” może budzić wątpliwości interpretacyjne. Jednak brak precyzji legislacyjnej nie przekracza w tym wypadku poziomu, od którego należałoby mówić o naruszeniu konstytucyjnej zasady państwa prawnego.
8. Naruszenie zasad sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji) miałyby miejsce, gdyby ustawodawca dokonał bezpodstawnego i arbitralnego zaliczenia określonej wierzytelności do danej kategorii. Tymczasem trudno porównywać ze sobą poszczególne typy wierzytelności wymienione, w dziesięciu punktach, w art. 1025 § 1 k.p.c. i rozstrzygać generalnie kwestie pierwszeństwa, gdyż są to wierzytelności o różnej genezie i różnym charakterze prawnym.
9. Podział należności za pracę z punktu widzenia kolejności egzekucji na dwie różne kategorie (pkt 3 i pkt 6 w art. 1025 § 1 k.p.c.) nie narusza zasady równości (art. 32 Konstytucji). Podstawy zaliczenia różnych rodzajów należności do kategorii uprzywilejowanych nie są bowiem jednakowe. Jeżeli należności uprzywilejowane są połączone jedynie związkiem formalnym, to nie można mówić, że zawsze powinny one być traktowane całkowicie jednakowo.
10. Kwestionując konstytucyjność podziału wierzytelności pracowniczych, wnioskodawca nie zakwestionował art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c., przyznającego bezwzględne pierwszeństwo kosztom egzekucyjnym, mimo że chodzi w nim m.in. o szczególny rodzaj należności za pracę, tj. o wynagrodzenie komornika. W tym punkcie występuje pewna niespójność w systemie prawnym.
11. Wyrażona w art. 24 zdanie pierwsze Konstytucji zasada ochrony pracy obejmuje także ochronę świadczeń za pracę. Realizując tę zasadę, ustawodawca jest zobowiązany do uwzględnienia szczególnego charakteru niektórych stosunków pracy, które charakteryzują się daleko posuniętą odrębnością, w tym tych związanych z żeglugą morską. Problem ochrony wierzytelności z tytułu takich stosunków pracy będzie stanowić przedmiot [postanowienia sygnalizacyjnego](#) (por. art. 4 ust. 2 ustawy o TK), które Trybunał skieruje do Sejmu.

Przepisy Konstytucji i ustawy o TK

Konstytucja

Art. 2. Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Art. 24. Praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej. Państwo sprawuje nadzór nad warunkami wykonywania pracy.

Art. 32. 1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.
2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.

Art. 64. [...] 2. Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej.

Ustawa o TK

Art. 4. [...] 2. Trybunał przedstawia właściwym organom stanowiącym prawo uwagi o stwierdzonych uchybieniach i lukach w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.